

Павлюченко О. В., Шевчук О.Ф., Олексюк О.Л.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

БЕЗХРЕБЕТНІ ТВАРИНИ ЛУКІВ

Безхребетні тварини відносяться до найбільш численної і процвітаючої групи організмів. Завдяки високій чисельності та біомасі вони є основними споживачами органічної речовини, створюють основу ґрунтової родючості, а самі служать їжею іншим організмам. Дослідження видового різноманіття безхребетних є актуальним і необхідним. Метою нашого дослідження було вивчення безхребетних тварин луків в околицях м. Житомира.

Матеріалом слугували власні збори, здійснені протягом 2009-2010 рр. Збір тварин здійснювали згідно загальноприйнятих методик.

В досліджених лучних біоценозах в околицях м. Житомира виявлено понад 60 видів безхребетних тварин, з них переважна більшість належить до типу Членистоногі.

На луках зустрічається багато представників ряду Твердокрилі (*Coleoptera*). На квітках конюшини виявлено дрібних жуків з родини довгоносиків (*Curculionidae*) – насіннеїдів. Часто зустрічаються тут хрущик садовий (*Phyllopertha horticola*), бронзівка золотиста (*Cetonia aurata*), бронзівка смердюча (*Oxythre tunestra*). З родини листоїдів (*Chrysomelidae*) трапляється листоїд трав'яний (*Crysomella fastuosa*).

На лугових рослинах відмічено жуків з родини усачів (*Cerambycidae*), зокрема, лептуру червону (*Leptura rubra*) та лептуру жовту (*L. livida*). Часто трапляються на лучних рослинах різні види з родини сонечок (*Coccinellidae*), зокрема, сонечко семикрапкове (*Coccinella septempunctata*) та сонечко п'ятикрапкове (*C. quinquepunctata*). Цих тварин виявлено переважно в місцях знаходження колоній попелиць, якими вони живляться. З інших корисних комах цього ряду на луках досить поширені жужелиці, зокрема краспотіли і карапузики.

На різних лугових рослинах (дикий горошок, деревій, волошка та ін.) виявлено колонії попелиць (ряд Рівнокрилі – *Homoptera*). З інших представників цього ряду на вологих луках трапляється пінявка звичайна (*Philaenus spumarius*).

Фауна луків багата на двокрилих (*Diptera*). З родини дзюрчалок (*Syrphidae*) знайдено 4 види. З мух інших родин на квітках іноді трапляються деякі види з родини тахін (*Larvivoridae*): тахіна велика (*Echynomyia grossa*) і тахіна руда (*Echynomyia fera*). Дорослі мухи зустрічаються переважно на квітках і листі рослин. Тахіни – корисні комахи.

Для біоценозу луків характерні різні види комах з ряду прямокрилих. Досить поширений на луках коник зелений (*Tettigonia viridissima*). Його виявлено за умов пишної трав'янистої рослинності. Зрідка зустрічали кобилку звичайну (*Psophus stridulus*) та кобилку блакитнокрилу (*Oldipoda coerulecens*). На сухих луках в земляних нірках виявлено цвіркуна польового (*Grullus campestris*).

На луках зареєстровано багато представників ряду Перетинчастокрилих. Серед них різні види бджіл, джмелів, ос. Вони живляться нектаром та пилом рослин, відіграють велику роль як запилювачі квіткових рослин. З підряду жалких (*Aculeata*) найчастіше трапляється бджола медоносна (*Apis mellifera*).

У лучних біоценозах виявлено багато представників ряду Бабки (*Odonata*). З підряду рівнокрилих бабок (*Zygoptera*) у червні-серпні найчастіше трапляються бабки-красуні. З різнокрилих бабок часто зустрічаються бабка жовта (*Sympetrum traveolum*) та коромисло синє (*Aeschna cyanea*). У першій половині літа, переважно біля проточних вод виявлено бабку плоску (*Zibellula depressa*).

На луках знайдено представників ряду Клопи (*Hemiptera*). Досить поширені тут види родини сліпняків (*Miridae*).

Дорослі клопи і їх личинки пошкоджують сільськогосподарських рослини, що приводить до різкого зниження врожаю насіння. Соками люцерни, конюшини, люпину і інших бобових живиться клоп люцерновий (*Adelphocoris*

linealatus), чим завдає цим рослинам шкоди. На різних зонтичних рослинах живе смугастий клоп, або італійський (*Grafosoma italicum*). Найбільш поширеними і досить шкідливими видами є клоп капустяний (*Eurydema ventralis*) та клоп ріпаковий (*Eurydema oleracea*).

На квітках різних рослин, зокрема білої ромашки, виявлено дрібних комах – трипсів (ряд Трипси – *Thysanoptera*).

У період цвітіння лучних рослин на луках зустрічається багато метеликів. Їх приваблюють квіти різних рослин, на яких вони живляться. Прикрасою лучного біоценозу є лускокрилі з родини німфалід (*Nymphalidae*) – яскраво забарвлені, строкаті, досить великі денні метелики.

На кропиви, рідше на хмелю, живуть гусениці павичевого ока денного (*Vanessa io*) та кропив'янки (*Vanessa urticae*). Розмах крил дорослих метеликів становить 50-60 і 40-50 мм відповідно. На фіалках і малині зустрічаються гусениці перламутрівки великої (*Argynnis paphia*). На подорожнику, вероніці, валеріані виявлено гусениць шашечниці червоної (*Melitaea oliclyma*), а на різних складноцвітих – гусениць чортополохівки (*Pyrameis carolui*).

На луках звичайними є різні види голуб'янок (родина *Lycaenidae*), в забарвленні яких проявляється явище статевого диморфізму. Їх гусениці живуть на бобових рослинах. Найбільш поширені голіб'янка ікар (*Lycaena icarus*), малинниця (*Callophrys rubi*), вогняниця золотиста (*Chrysophanus phlaeas*).

Протягом червня і липня на луках відмічено метеликів з родини біланів (*Pieridae*), зокрема, білана жилкуватого (*Aporia crataegi*) та білана брукв'яного (*Pieris napi*). Значно рідше трапляється адмірал (*Pyrameis atalanta*). Гусениці цього метелика живуть на кропиви, будяках.

Отже, на луках в околицях м. Житомира виявлено та описано понад 60 видів безхребетних тварин, з них переважну більшість становлять комахи.